

ODIL YOQUBOVNING “MUZQAYMOQ” HIKOYASIDA AYOL RUHIYATINI TASVIRLASHDA ICHKI MONOLOG VA DETALNING O‘RNI.

Odiljonova Robiyaxon Muxtorjon qizi,

FarDU, 1-bosqich magistranti

Annotatsiya.

Ushbu maqolada Odil Yoqubovning “Muzqaymoq” hikoyasi badiiy tahlilga tortilib, hikoyadagi ayol obrazlarni tasvirlashda ichki monolog va detalning o‘rni, shuningdek, obraz yaratishda yozuvchi mahorati ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: ayol obrazi, ichki monolog, psixologik detal, ayollar ruhiyati, davr manzarasi

Kirish.

Odil Yoqubov ijodida ayollar obrazi yetakchi mavzularni egallagan. Shuningdek, obrazlarni yaratishda yozuvchi portret, nutq, ichki monolog hamda detaldan samarali foydalanib kelmoqda. Obrazlarni yaratishda bevosita davr manzaralariga ham ahamiyat bergan. Ijodkor obrazlarni tahlil qilishda ichki monolog hamda detaldan mahorat bilan foydalanganligi talqin etilgan.

Asosiy qism.

Odil Yoqubovning “Muzqaymoq” hikoyasidagi ayollar obrazlari asar markazidagi fojiani va o‘sha davrning mudhish manzarasini yanada yorqinroq ochib berishga xizmat qiladi. Muallif ularning holatini tasvirlashda detallar va qahramonning xatti-harakatlari orqali yashirin ichki monologlarni yuzaga chiqaradi. Gulshan- ona obrazi hikoyada oilaning tayanchi va shu bilan birga, davr qurboni sifatida gavdalanadi. Mehmonlar kelganda, u buni oddiy ziyorat deb o‘ylab quvonadi, lekin ich-ichidan qandaydir xavotirni his qiladi. Bu psixologik detal onaning doimiy hadikda yashaganini ko‘rsatadi. “Quduqdan go‘sht tushirib olish,

mehmonlar uchun dasturxon yozishga urinish - bu ayolning o‘z xonadoni va erini himoya qilishga bo‘lgan so‘nggi urinishidir. Harbiy kiyimdagi kishilarni ko‘rganda “tosh qotib qolishi”-uning ruhiyatidagi umidning bir lahzada sinishini ifodalovchi kuchli detaldir. Onaning qamoqxona devorlari tagida soatlab turishi, rad etilgan ovqatlarni qaytarib olib kelishi uning tili bilan aytilmagan, lekin butun vujudi bilan baqirayotgan ichki iztirobi - “Nega? Gunohimiz nima?” degan savolini o‘quvchiga yetkazadi. Bolaning opasini obrazini tasvirlashda muallif so‘z qo‘llash mahoratiga e’tibor beradi. Kapitan opaning go‘zaligiga kinoya qilib, “Shunday chiroyli qiz ham shunchalik yig‘loqi bo‘ladimi?” deydi. Bu detal harbiylarni naqadar hissiyotdan mahrum, manfurlashgan kimsalar ekanini va bu oilaning naqadar sof ekanligiga qarama-qarshi qo‘yadi. Opani otasining bo‘yniga osilib yig‘lashi-bu faqatgina jismoniy harakat emas, balki qiz bolaning hayotidagi eng katta suyanchi qulayotganini his qilishi natijasidagi ruhiy portlashdir. Hikoyada ayollar ruhiyatini ochib beruvchi bir nechta muhim detallar bor. Onaning dadasi uchun tutqazgan tuguni — bu mehr va umidning moddiylashgan shakli. U erini olib ketishayotganini bilsa-da, uning qorni och qolmasligini o‘ylab tugun tugadi. Bu o‘zbek ayoliga xos fidoyilikning psixologik ko‘rinishidir. Dadasining yarim chelak suv ichishi jarayonida ayollarning unga xizmat qilishi — bu ularning so‘nggi marta "oila" bo‘lib turgan lahzalari. Suv bu yerda faqat chanqoqni bosuvchi vosita emas, balki oiladagi olovni (musibatni) o‘chirishga bo‘lgan ojizona urinish ramzidir. Garchi asarda ayollarning bevosita ichki nutqi (I-shaxsda) ko‘p berilmasa-da, ularning nola va faryodlari o‘rnini bosuvchi ruhiy holatlar ichki monolog vazifasini o‘taydi. Masalan, onaning qamoqxona yonida bolasini yetaklab yurishi uning: "Zora, otasi o‘g‘lini ko‘rsa-yu, yashashga kuch topsa" degan ichki niyatini so‘zsiz ifodalaydi. Odil Yoqubov ayollar obrazini yaratishda ularni faqat yig‘loqi obrazlar sifatida emas, balki fojiani bor bo‘yi bilan his qiluvchi va unga matonat bilan qarshi turuvchi kuchlar sifatida tasvirlagan. Ayollarning ruhiyati — o‘sha davrdagi minglab o‘zbek oilalarining umumiy dardli qiyofasidir. Hikoya boshida mehmonlar (aslida xufiya

xizmat vakillari) kelganda, u quvonib kutib oladi. Bu uning qalbi pokligidan va yomonlikni xayoliga ham keltirmasligidan dalolat. Eri hibsga olinganidan keyin u butun og'irlikni o'z zimmasiga oladi. Sovuqda, o'tin va ko'mirsiz qolgan uyda bolalarini asrashga harakat qilishi uning irodasini ko'rsatadi. Eriga bo'lgan sadoqati tufayli har shanba qamoqxona eshigi tagida diydirab turishi, rad etilishiga qaramay ovqat olib borishi uning "ayol matonati" ramzi ekanini tasdiqlaydi. Dadangning mahkamasiga chop! Ayt: SAKUda birga o'qishgan og'aynilaringiz kelishdi..." – uning nutqidagi shivirlash ichki bir xavotirni, ko'ngli nimadandir g'ashligini bildiradi. Eri mehmonlar oldida xijolat bo'lmasligi uchun unga: "Siz qozon-o'choq atrofida aylanavermay ichkariga kirib mehmonlaringizga qarayvering!" – deydi. Bu nutq orqali u erining obro'sini saqlashga, uydagi yetishmovchilikni bildirmaslikka harakat qilayotganini ko'ramiz. Erini olib ketishayotganida uning tili nolaga aylanadi. Bu nutq emas, balki ojiz insonning adolatsizlikka qarshi so'nggi norozilik sadolaridir. Opa obrazi orqali muallif yosh avlodning orzu-armonlari qanday chil-parchin bo'lganini ko'rsatadi. U otasiga juda bog'langan. Harbiy formadagi odamlarni ko'rishi bilan ularning niyati yomonligini sezadi va dod soladi. Kapitandan ukasi quduqdan suv olib kirishiga ruxsat so'rashi — otasining so'nggi iltimosini bajarish yo'lidagi kichik, ammo muhim harakatdir. "O'rtoq kapitan! Ruxsat bering, ukam quduqdan suv olib kirsin!" – uning nutqida qo'rquv va o'tinsh uyg'unlashgan. U o'zini jallodlar oldida past tutishga majbur, chunki otasining taqdiri ularning qo'lida. Hikoyadagi ayollar xarakteri va nutqi o'zaro uyg'unlikda quyidagi jadval orqali yaqqol ko'rinadi: Ona (Gulshan) Matonatli, ehtiyotkor, mehribon Avvaliga mehmondo'st, keyin faryodli, so'ngra chuqur mungli. Katta opa nozik, hissiyotli, sadoqatli Hiqillash, o'tinch va keskin faryod aralash nutq. Ayollarning xatti-harakatidagi detallar (masalan, onaning eriga tugun tugishi, opaning otasining bo'yniga osilishi) ularning ichki dunyosini so'zlardan ko'ra ko'proq ochib beradi. Ular otaning (oilaning ustuni) qulashini o'z vujudlari bilan

to‘xtatib qolmoqchi bo‘ladilar, biroq davr tegirmoni barcha insoniy tuyg‘ularni yanchib o‘tadi.

Xulosa.

Xulosa qilib shuni aytishimiz kerakki, Odil Yoqubov “Muzqaymoq” hikoyasini tasvirlashda ayol obrazlaridan samarali foydalangan. Shuningdek, obrazlarni talqin etishda ichki monolog va detallardan foydalanib, o‘sha davr ayollariga xos xarakter, ruhiyatini ochib bergan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O.Yoqubov “Vido” hikoyalar to‘plami, Toshkent: O‘zbekiston-2021
2. Z. Rahimov “Odil Yoqubov tarixiy romanlar poetikasi” Dsc dissertatsiyasi
3. R. Odiljonova “Badiiy adabiyotda ayol obrazining o‘rganilishi” maqola
4. R.Odiljonova “Odil Yoqubov “Yaxshilik” hikoyasida ayol obrazini yaratishda portret va nutqning o‘rni” maqolasi